HOITOTIEDE 2025, 37 (2), 97

Pääkirjoitus: Terveyspedagoginen tutkimus terveysalan koulutuksen perustana

Terveysalan koulutuksella on keskeinen osa tarkasteltaessa terveydenhuollon laatua ja tehokkuutta. Monista yhteiskunnallisista ja taloudellisista haasteista huolimatta alan koulutuksen tulee pysyä korkeatasoisena, mutta myös houkuttelevana. Terveyspedagoginen tutkimus tuottaa tietoa koulutuksen perustaksi ja onkin entistä tärkeämpää, että koulutus ja sen muutokset perustuvat tieteelliseen tutkimukseen. Jo 1950-luvulla Tyyne Luoma sanoi: ”Jos toimintaa halutaan kehittää, koulutusta ja hoitotyötä tulee tutkia.” Hänen näkemyksensä mukaan tutkimuksen tuli olla käytännönläheistä ja käyttökelpoista, jotta sitä voitiin hyödyntää toiminnassa. Toki tarvitaan myös alan perustutkimusta.

Terveyspedagogiikka on terveyteen, terveyden hoitamiseen ja edistämiseen liittyviä tietoja, taitoja, arvoja ja asenteita kuvaavia tutkimukseen perustuvia pedagogisia ratkaisuja. Terveyspedagogiikan substanssi tulee hoitotieteestä, ja se hyödyntää kasvatustieteen menetelmiä. Sekä kansalliset että kansainväliset terveyspoliittiset ohjelmat ja strategiat painottavat nimenomaan terveyteen liittyvää opetusta ja ohjausta, terveyspedagogiikkaa, jonka avulla voidaan edistää terveysalan koulutusta, terveydenhuollon ammattilaisten osaamista ja kansalaisten terveyttä.

Koulutustutkimus on kohdistunut eniten opiskelijoihin ja heidän osaamiseensa, joka onkin tärkeää, jotta meillä on osaavia ammattihenkilöitä terveydenhuollossa. Sen sijaan vain vähän on tutkimusta koulutusjärjestelmästä, sen rakenteellisista tekijöistä tai koulutuksen vaikuttavuudesta, jota myös tarvitaan koulutuksen kehittämisen perustaksi. Tutkimus on ollut pääasiassa kuvailevaa ja toteutettu useimmiten poikkileikkaustutkimuksina. Ilahduttavaa on, että viime vuosina erilaiset interventio- ja seurantatutkimukset ovat huomattavasti lisääntyneet.

Opettaja on edelleen keskeisessä asemassa terveysalan koulutuksessa. Opettajan tulee tuntea alansa tietoperusta, ennakoida tulevaisuuden osaamisen vaatimukset ja kyetä pedagogisin keinoin tukemaan osaamisvaatimusten saavuttamista. Voidaankin sanoa, että opettajalta vaaditaan visionäärisyyttä, sitoutumista näyttöön perustuvaan opetukseen ja jatkuvaan itsensä kehittämiseen. Terveyspedagogisissa ratkaisuissa keskeistä on myös oppijan ja opettajan välinen kohtaaminen, tapahtuupa se sitten kasvokkain tai missä tahansa oppimisympäristössä. Myönteinen, kunnioittava, persoonallinen ja oppijan huomioiva kohtaaminen vie oppimista ja osaamista eteenpäin.

Kun verrataan opettajaan kohdistuvien osaamisvaatimusten muutosta noin 30 vuoden aikana, voidaan sanoa opiskelijoiden tulleen koko ajan aiempaa kriittisemmiksi opettajiaan kohtaan. Asiaa osin selittää, että näihin vuosikymmeniin mahtuu useita merkittäviä koulutusmuutoksia ja myös yhteiskunta on muuttunut. Suomalaisten terveysalan opettajien mukaan teknologia johtaa opetusratkaisuja ehkä liikaakin ja sisältö saattaa siitä kärsiä. Tämä saattaa olla yksi syy, että opiskelijat eivät aina ole tyytyväisiä opetukseen.

Terveyspedagoginen tutkimus on lisääntynyt 1990-luvulta niin Suomessa kuin kansainvälisesti. Tutkimustieto auttaa opettajia ja ohjaajia valitsemaan tehokkaita ja tarkoituksenmukaisia opetus- ja ohjausmenetelmiä, soveltamaan niitä ja arvioimaan niiden tuottamia tuloksia. Tulokset eri opetusmenetelmien tehokkuudesta ovat kuitenkin ristiriitaisia. Eikä ole yhtä menetelmää ylitse muiden ja opetuksen muotivirtauksiin kannattaa suhtautua kriittisesti.

Tulevaisuudessa koulutustutkimusta tulee lisätä sekä kehittää monipuolisin tutkimusmenetelmin, jotta meillä olisi vahvaa näyttöä koulutuksen kehittämiseksi ja työelämän tarpeita, korkealaatuista potilas- ja asiakashoitoa vastaavaksi. Keskeistä on saada tutkimustulokset implementoitua opetukseen ja osaamisen kehittämiseen, jotta voimme puhua näyttöön perustuvasta opetuksesta ja ohjauksesta. Tutkimusta tulee tehdä yhä enemmän yhdessä koulu- ja palvelujärjestelmän kanssa. Lisäksi tutkijoiden tulee osata esittää tulokset niin konkreettisesti, että opettaja tai harjoittelunohjaaja

haluaa lähteä kokeilemaan ja kehittämään opetustaan niiden perusteella. Tätähän Tyyne Luomakin tarkoitti puhuessaan tutkimuksen käytännönläheisyyden merkityksestä.

Nyt käsillä olevassa lehdessä julkaistaan viisi ansiokasta terveysalan koulutustutkimuksen artikkelia. Tieteenfilosofisten opintojen tärkeyttä kuvaava artikkeli luo hyvää pohjaa keskustelulle tieteenfilosofisten lähtökohtien merkityksestä hoitotieteellisessä koulutuksessa. Tieteenfilosofia nähdään yliopistokoulutuksessa perustana tiedon ja totuuden etsimiselle. Lehden toinen artikkeli tarkastelee sairaanhoitajaopiskelijoiden syitä hakeutua koulutukseen ja tehdä hoitotyötä. Tämä artikkeli antaa pohtimisen aihetta sairaanhoitajakoulutuksen tulevaisuudelle. Mielenkiintoista oli, että katsaukseen ei valikoitunut yhtään suomalaista tutkimusta, kuten ei tieteenfilosofisia opintoja kuvaavassakaan artikkelissa. Hoitotyön koulutuksen harjoittelun tutkiminen on aina ajankohtainen aihe. Tässä lehdessä harjoittelututkimusta tarkastellaan kahdesta eri näkökulmasta: verkkopohjaisen ohjaajakoulutuksen yhteyttä ohjaajien osaamiseen ja ei suomea äidinkielenään puhuvien terveysalan opiskelijoiden ohjausta.

Hoitotiede-lehden ilmestymisen aikana on lähes joka lehdessä julkaistu joku koulutusta kuvaava artikkeli. Koostimme näistä yhteenvedon, joka on yksi tämän lehden artikkeleista. Se kuvaa hyvin, kuinka monipuolista suomalaista terveysalan koulutustutkimusta on julkaistu suomen kielellä. Vaikka on tärkeää julkaista kansainvälisissä lehdissä, tarvitaan myös omalla äidinkielellä julkaistuja tieteellisiä artikkeleita.

Kaikki tämän lehden artikkelit tuovat uutta näkökulmaa suomalaiseen terveyspedagogiseen tutkimukseen. Toivonkin näiden artikkelien myötä innostusta jatkamaan terveysalan koulutustutkimusta monipuolisin tutkimusmenetelmin.

Leena Salminen, TH, TtT, professori,
terveyspedagogiikka (emerita),
Turun yliopisto, Vuoden Venny 2025

Terveisiä toimituksesta!

Kesä on jo hyvässä vauhdissa, ja monella mielessä siintävät ansaitut lomat tai olet kenties lueskelemassa tätä lehteä jo riippukeinussa. Missä ikinä oletkin, Hoitotiede-lehden uusin numero tarjoaa luettavaa kesän hiljaisempiin hetkiin.

Toivomme, että mahdollisimman moni on jo ehtinyt hyödyntää uutta jäsenetua, joka otettiin käyttöön aiemmin tänä keväänä: Hoitotiede-lehden uusimmat artikkelit ovat nyt luettavissa sähköisesti lehden verkkosivulla. Tunnuksilla kirjautumalla pääsee kätevästi käsiksi tuoreimpiin julkaisuihin, ja ohjeet sähköiseen lukuoikeuteen on toimitettu jäsenille sähköpostitse.

Tästä numerosta alkaen otamme lisäksi käyttöön kansainvälisistä tiedelehdistä tutun early view -käytännön. Tämä tarkoittaa, että jo hyväksytyt artikkelit julkaistaan sähköisessä muodossa ennen kuin ne ilmestyvät painetussa lehdessä. Tämä parantaa tiedonsaantia ja tekee tieteellisestä keskustelusta entistä ajankohtaisempaa.

Kädessäsi oleva numero on vuoden ensimmäinen teemaan keskittyvä julkaisu, jonka pääkirjoituksesta vastaa vieraileva kirjoittaja. Early view -käytännön myötä voimme jatkossa julkaista painettuja lehtiä, jotka rakentuvat yhä selkeämmin erityisten teema-alueiden ympärille.

Toimituksessa toivomme, että lehti säilyy elävänä keskusteluareenana hoitotieteen ajankohtaisista kysymyksistä. Erityisesti Puhutaan tieteestä -palstalle kaivataan lisää kirjoituksia – otamme ilolla vastaan ajatuksia, kannanottoja ja avauksia, jotka vievät hoitotiedettä eteenpäin.

Kesäisin terveisin Tampereelta,

Satu Kajander-Unkuri
Päätoimittaja

Riikka Ikonen
Toimitussihteeri